

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Eläketurvakeskus olisi jatkossa valmiuslaissa tarkoitettu varautumisvelvollinen, jolle tulisi lisää velvollisuuksia sekä oikeuksia:

Eläketurvakeskus pitää hyväksyttävänä, että se katsottaisiin jatkossa valmiuslaissa tarkoitetuksi varautumisvelvolliseksi toimijaksi. Eläketurvakeskus tulkitsee kuuluvansa lakiehdotuksen 6 §:n 9 kohdassa tarkoitettuihin toimijoihin, joita ovat muut lailla julkista hallintotehtävää hoitamaan perustetut organisaatiot, joiden toiminta ei perustu toimilupaan.

Eläketurvakeskuksen varautumisvelvollisuus laajenisi nykyisestä poikkeusoloihin varautumisesta kaikkiin olosuhteisiin ja häiriötilanteisiin. Velvoitteet vastaavat kuitenkin pitkälti jo nykyisiä käytäntöjä ja lakisääteisiä velvoitteita. Lisäksi Eläketurvakeskukselle tulisi työnantaja-asemassa tiettyjä oikeuksia toiminnan häiriöttömän jatkumisen turvaamiseksi, kuten mahdollisuus poiketa palvelussuhteen ehdoista (41 §) sekä pidentää irtisanomisaikaa (43 §).

Eläkelaitosten (työeläkeyhtiöiden, eläkesäätiöiden ja eläkekassojen) varautumisvelvollisuuden Eläketurvakeskus tulkitsee säilyvän edelleen eri-tyissäännösten varassa, jolloin niiden velvollisuudet poikkeaisivat Eläketurvakeskuksen velvollisuuksista valmiuslain näkökulmasta. Eläketurvakeskus ei näe eron aiheuttavan haasteita työeläkealan varautumisyhteistyölle.

Eläketurvakeskus katsoo, että kahden varautumista koskevan säännöksen suhde tulisi jatkovalmistelussa selkeyttää. Eläketurvakeskuksen varautumisvelvollisuus perustuu tällä hetkellä yleisluontoiseen erityissäännökseen poikkeusoloihin varautumisesta (Eläketurvakeskuksesta annetun lain 15 §). Valmiuslakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan ”muussa laissa olevia säännöksiä häiriötilanteisiin tai poikkeusoloihin varautumisesta sovelletaan tässä laissa säädetyn lisäksi”. Mikäli Eläketurvakeskuksesta annetun lain 15 §:n erityissäännökselle ei katsota jatkossa olevan tarvetta, tulisi se kumota.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Lakiin tai säännöskohtaisiin perusteluihin tulisi täsmentää tietojensaantia ja tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä:

Eläketurvakeskus ehdottaa, että esityksen 56 §:ään tai säännöskohtaisiin perusteluihin täsmennettäisiin, että tarvittavat tiedot työvelvollisuusrekisteriä varten saataisiin työeläkealan yhteisistä rekistereistä Eläketurvakeskukselta. Esityksen 56 §:ssä, joka koskee tiedonsaantioikeutta ja tietojen luovuttamista työvelvollisuusrekisteristä, säädetään oikeudesta saada tietoja mm. eläketurvarekistereistä.

Lisäksi Eläketurvakeskus näkee tärkeänä, että jatkotyössä selvitetään mahdollisuutta säätää TEM:lle ja KEHA-keskukselle tiedonsaantioikeudet suoraan esimerkiksi Tulorekisterin (työansiotiedot) tai Tilastokeskuksen (esim. ammattiala) tietoihin. Näistä lähteistä olisi mahdollista saada osin ajantasaisempaa tietoa kuin työeläkealan rekistereistä.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Eläkkeiden maksettavan vähimmäismäärän määräytymistä tulisi jatkoselvittää:

Esityksen 85 §:n mukaan eläkkeen maksua voidaan lykätä enintään kolme kuukautta kerrallaan, alentaa enintään kolme kuukauden ajan enintään 50 prosentilla tai mikäli edeltävät toimenpiteet eivät ole riittäviä, voidaan etuuden maksaminen keskeyttää enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Eläketurvakeskuksen tulkinnan mukaan lykkääminen ei aiheuttaisi lopullisia menetyksiä, koska eläke maksettaisiin lykkäämisen loputtua henkilölle, mutta alentaminen ja keskeyttäminen johtaisivat eläkkeensaajalle osittaisiin tai kokonaisiin menetyksiin, jotka olisivat pysyviä.

Eläketurvakeskus katsoo, että esityksen 85 §:n mukaisesta eläkkeen maksun lykkäytymisestä mahdollisesta viivästyskorkojen maksusta tai maksusta jättämisestä tulisi säätää tarkemmin laissa.

Eläketurvakeskus kannattaa esitystä, että lakisääteisiä eläkkeitä maksettaisiin lykkäämisestä, alentamisesta tai keskeyttämisestä huolimatta aina vähintään sen verran, että ”etuudensaajan saamat eläkkeet ovat yhteensä vähintään kansaneläkeläisissä (568/2007) tarkoitetun täysimääräisen kansaneläkkeen suuruiset.” Esityksen 86 §:n mukaan etuuksien maksatuksen järjestämisestä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Eläketurvakeskus korostaa, että mahdollisessa valtioneuvoston asetuksessa tulisi olla tarkemmin tiedossa, miten eri eläkkeiden keskinäiset maksa-tusosuudet määräytyisivät maksettavaa vähimmäismäärää määriteltäessä. Näin esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilöllä olisi maksussa useita eri eläkkeitä eri sektoreilta, kuten työeläkettä, kansaneläkettä sekä tapaturmaeläkettä.

Ehdotetut muutokset vastaavat osittain jo voimassa olevan valmiuslain (1552/2011) sääntelyä, mutta muutokset edellyttävät yhteistä testausta ja harjoittelua eri toimijoiden kesken, erityisesti 85–86 §:ään liittyen.

Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota, että työeläkkeiden alentaminen tai keskeyttäminen on poikkeuksellista, koska perustuslain 15 §:n omaisuudensuojan on katsottu pääsääntöisesti perustuslakivaliokunnan soveltamiskäytännössä suojaavan työeläkkeitä leikkauksilta. Perustuslain 23 §:n mukaisesti perusoikeuksista voidaan kuitenkin säätää sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen tai muiden kansakuntaa vakavasti uhkaavien, laissa säädettyjen poikkeusolojen aikana.

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Lain 111 § voi vaikuttaa työeläkelaitosten mahdollisuuksiin maksaa lakisääteisiä eläkkeitä:

Eläketurvakeskus korostaa, että 111 §, joka koskee varojen vastaanoton, luotonannon ja sijoitustoiminnan rajoittamisesta poikkeusoloissa, voi vaikuttaa työeläkelaitosten mahdollisuuksiin maksaa lakisääteisiä eläkkeitä. Mikäli rajoituskeinot osoittautuisivat riittämättömiksi, työeläkelaitokset olisivat ilmeisesti velvollisia sijoittamaan valtion liikkeeseen laskemiin velkasitoumuksiin valtioneuvoston asetuksella säädettävällä tavalla.

Eläketurvakeskus korostaa, että valtion velkasitoumuksiin sijoittaminen voi vaikuttaa, sijoitettavista euromääristä riippuen, työeläkelaitosten mahdollisuuksiin maksaa lakisääteisiä eläke-etuuksia väestön toimeentulon varmistamiseksi.

Lisäksi Eläketurvakeskus pitää tarpeellisena täsmentää, mitä 111 §:n vähimmäisvarantovelvoitteisiin perustuvilla sijoituksilla tarkoitetaan.

Työeläkelän toiminnan turvaamiseen tähtäävät säännökset ovat kannatettavia:

Eläketurvakeskus kannattaa 114 §:ään ehdotettavia uudistuksia, jonka mukaan maksuliikenteen rajoitukset on määriteltävä siten, että ne eivät vaaranna väestön välttämättömän toimeentulon kannalta tarpeellisia nostoja ja maksuja. Eläketurvakeskuksen tulkinnan mukaan säännös mahdollistaisi myös Eläketurvakeskuksen lakisääteisen kustannustenjakotehtävän jatkamisen poikkeusoloissa, ja sen kautta työeläkelaitosten mahdollisuudet toimeenpanna ja maksaa lakisääteiset eläkkeet eläkkeensaajille toimeentulon turvaamiseksi.

Myös 115, 117 ja 118 §:n säännöksiä pidetään kannatettavina työeläke-alan vakavaraisuuden ja toiminnan turvaamisen näkökulmasta. Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota myös siihen, että poikkeusolojen aikana on oleellista tiettyjen työeläkkeiden maksamisen kannalta, että valtio maksaa niiden rahoittamiseen tarvittavat valtionosuudet.

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuuosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuuosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Asetusten valmistelua jatkotyössä pidetään tärkeänä:

Eläketurvakeskus kannattaa, että esityksen mukaisesti useiden toimenpiteiden osalta annettaisiin tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksilla. Lisäksi Eläketurvakeskus korostaa, että olisi erityisen tärkeää selvittää jatkotyönä, mitä asioita asetuksilla tulisi poikkeustilanteessa määrätä. Tämä vaikuttaisi merkittävästi varautumisvelvollisen mahdollisuuteen etukäteen varautua toimivaltuuksiensa ja velvollisuuksiensa toimeenpanemiseen.

Wuorenjuuri Carita

Eläketurvakeskus - Hyväksytty Eläketurvakeskuksen johtoryhmässä

26.2.2026, allekirjoittajina johtaja Katri Raatikainen ja johtaja Karoliina Kiuru.